

DE RAMBLERS GAAN UIT VISSSEN

Cornelis Bastiaan Vaandrager

*De Ramblers gaan
uit vissen*

Lebowski Publishers, Amsterdam 2017

De verhalen in deze bundel verschenen in 1963 onder de titel *De avonturen van Cornelis Bastiaan Vaandrager*. Voor deze editie is de moderne spelling toegepast en zijn hier en daar in onbruik geraakte woorden geactualiseerd.

© Cornelis Bastiaan Vaandrager, 1963

© Isis Vaandrager, 2017

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2017

Omslagontwerp: Dog and Pony Amsterdam

Auteursfoto: © Peter Martens | Nederlands Fotomuseum

Typografie: CariusGroup, Hulshout

ISBN 978 90 488 3825 7

ISBN 978 90 488 3826 4 (e-book)

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord door Oscar van Gelderen	7
Het klokje van zeven uur	13
Het onvermijdelijke gezeik	19
Sterkte buurman	29
De Ramblers gaan uit vissen	39
Een Midzomernachtsdroom	47
Leve Joop Massaker	51
Van het een komt het ander	117
Je maakt wat mee	125
Naschrift	133

Voorwoord

‘Wat nou weer? Een plens op mijn hoofd. Een warme, stinkende straal, die maar neer blijft komen, in mijn haar plakt, op mijn rug en schou-
ders spet, in mijn ogen bijt. Het gebulder van de graanzuigers houdt
op. In de stilte die volgt, barst boven me een krankzinnig gelach los.’

In 1963 verscheen *De avonturen van Cornelis Bastiaan Vaandrager* met daarin negen verhalen, waaronder de novelle *Leve Joop Mas-
saker*, die in 1960 al eens losstaand verscheen – en in deze bundel
is herzien, waarover later meer. De verhalen hebben droogkomi-
sche titels als ‘Sterkte buurman’, ‘Van het een komt het ander’ en
natuurlijk ‘Het onvermijdelijke gezeik’. Daarnaast bevat het een
‘Naschrift’, dat in de traditie van De Nieuwe Stijl beschrijft hoe
een oog ‘werkt’. De feitelijke beschrijving, alsof-ie uit een encyclo-
pedie of biologieboek geplukt is, werkt zoals veel van Vaandrager
poëzie op de lachspieren, door haar rechtstreeks te ontlenen aan de
werkelijkheid, indachtig het credo van De Nieuwe Stijl: annexeren,
isoleren, intensiveren.

‘Verkoopster: Zal ik het prijsje eraf halen?’

Klant: Nee, laat u het prijsje er maar op zitten.’

Wie de verhalen van Vaandrager (her)leest, zal onmiddellijk zien
hoeveel (hang naar) warmte en huiselijkheid uit de verhalen spreekt.
Het zijn verhalen over vriendschap, liefde voor dieren, buiten spe-
len, geheimtaal, fantasie, onafhankelijkheid, de stad, de haven. Ze

ontroeren, deze verhalen, omdat we ons herkennen in het verlangen naar een beste vriend(in); ons doen herinneren aan een zuster Worm die de pik op ons had; omdat we verdriet kennen om de dood van een huisdier; de vrijheid van het buiten spelen missen; de eindeloze zondagen; het aan de radio gekluisterd zitten.

Waarom de verhalen ook ontroeren: ze zijn geschreven in een tijd dat het Vaandrager goed ging: hij publiceerde poëzie, hij was redacteur van het tijdschrift *Gard Sivik*, hij was met zijn leren broek een stijlicoon in het uitgaansleven en een voorbeeld voor de ‘bot-sende jeugd’. Het was de tijd van Zero en De Nieuwe Stijl, zijn prozadebuut *Leve Joop Massaker* was met lof ontvangen, hij was de beoogde redacteur van *Ik Jan Cremer*: de wereld lag aan zijn voeten.

Zoals Kees de Koning en ondergetekende schreven in het na-woord bij *Leve Joop Massaker*, dat Top Notch en Lebowski gezamenlijk heruitgaven in 2012:

‘Waarom Vaandrager debuteert, bij verschijning geprezen en vergeleken met Reve’s *Werther Nieland*, niet het startschot is geworden voor een zegereeks, een aaneenschakeling van succesvolle romans en bundels – wij weten het niet. Of eigenlijk weten we het wel, want er stonden drie mannen in de weg van een onmetelijk succes.

Allereerst werd de prozaïst Vaandrager in 1964 finaal omver geblazen door Jan Cremer, wiens debuut alle aandacht en verkoop-aantallen opeiste.

Ten tweede was daar de dichter Hans Verhagen, na ballotage door Vaandrager zelf *Gard Sivik* binnengehaald, die hem voorbijsnelde met de lovend ontvangen en goed verkochte dichtbundel *Rozen & Motoren* (Vaandrager’s eigen debuut, in 1961, getiteld *Met andere ogen*, was nogal klassiek van opzet en zou het qua zeggingskracht niet halen bij de latere bundel *Gedichten*, die in 1967 verscheen).

Vaandrager, ten slotte, was zelf zijn grootste tegenstander. Hij publiceerde mondjesmaat, was verwickeld in uitputtingsslagen met uitgevers die hem het publiceren juist beletten, en geraakte, onder

invloed van speed, steeds verder van zichzelf en een coherent schrijverschap verwijderd.’

Terug naar de verhalen. En opnieuw naar het nawoord dat we voor (of: na) *Leve Joop Massaker* schreven:

‘Wij hebben gekozen voor de versie uit 1963 (en dus niet voor die uit 1960, het officiële debuut), waarin de hoofdpersoon niet langer Casper Benjamin Lampe heet, maar Cornelis Bastiaan Vaandrager, en dat geschreven is in de onvoltooid tegenwoordige tijd (en niet langer in de onvoltooid verleden tijd). Bovendien is Vaandrager – inmiddels meer onder invloed staand van ontluikende Nieuwe Stijl-ideeën – met de stofkam door de tekst gegaan: de zinnen worden korter, de taal harder en directer.

Grappen? Rotstreken!

Drinken? Zuipen!

Geslacht? Stijve!

Braaksel? Kots!

Bovenlijf? Tieten!

Rotterdamser, zou je kunnen zeggen.

Waarom toch, is *Leve Joop Massaker* zo’n magisch boek? Is het omdat vrijwel iedereen – man, vrouw – in zijn/haar jeugd een voorbeeld kende, vaak een slecht voorbeeld, een afschrikwekkend voorbeeld, maar toch ook, en vooral daarom, een zeer aantrekkelijke spiegel, een eerste voorproefje van Het Verbodene? Sommige mensen hebben nu eenmaal talent voor overtreden, afwijken, over grenzen heen gaan.

Kennen we niet allemaal een jongen met een mes?

Leve Joop Massaker is een boek over een leven dat nog voor ons open ligt, hoopvol en huiveringwekkend, beloftevol, een leven gekenmerkt door verzenuwde spanning: we weten nog niet hoe het allemaal moet, hoe het werkt, wie we zijn, hoe we ons moeten gedragen, tot anderen moeten verhouden, tot de andere sekse, de

eigen sekse. Het is ons nog niet deelgevallen: eeuwige vriendschap, liefde, erotiek.

Wat we wel hebben zijn woorden; pure woorden, woorden zonder opsmuk, geschreven indachtig Vaandrager's levensvisie, gebeiteld in diens credo: het ongewone in gewone woorden schrijven.

Het zijn deze gewone woorden, geschreven door een man die steeds gewoner (steeds meer fonetisch, steeds dichterbij de taal van de straat, met zijn herhalingen, halve zinnen, gompelde woorden, *slang* en ratjetoe van talen) probeerde te schrijven, die ons ontroeren, die wij verkiezen boven de verheven, geëxalteerde taal van hen die nu juist het gewone proberen te zeggen in ongewone woorden.'

Ergens in deze bundel (die wij herdoopten tot *De Ramblers gaan uit wissen*, om geen andere reden dan dat we dat het mooiste verhaal van Vaandrager vinden, zo simpel is het leven soms, en omdat het in essentie zijn hele oeuvre bevat, maar ook omdat *De avonturen van Cornelis Bastiaan Vaandrager* als titel de verhalen weliswaar samenvat, maar er niets aan toevoegt) zit een schitterend verhaal verstopt, zo lijkt het, zo voelt het, omdat het direct volgt na *Leve Joop Massaker*: 'Van het een komt het ander'. Vaandrager beschrijft hoe hij intrekt bij een hospita ('Ik betaal haar zes briefjes van tien. Weer een weduwe, ouder dan die aan de Leidsegracht. Zonder make-up, grijs, kunstgebit. En vriendelijk, vriendelijk.') en zicht heeft op een man en vrouw die tegenover hem wonen. Hij ziet het stel zingen, zich wassen, eten maken, de vaat opruimen, ze lacht naar hem, naar onze hoofdpersoon, maar 'het komt zo onverwacht dat ik gewoon vergeet terug te lachen'.

Dan neemt de fantasie (daar gaan we vanuit) het over:

'Het is gebeurd voor ik het weet. Daar is ze – er schuiven – 'dag!' – mensen tussen ons door – weg is ze. Het was toch een kleine moeite geweest. Haar even staande houden. Op luchtige toon: 'leuk je eindelijk eens van dichtbij te zien. Mag ik me even voorstellen?'

Van het een komt het ander. Ze is kleiner dan ik dacht, ze komt niet eens tot mijn schouder. Maar ze heeft een goed lichaam.

Ze heeft een heel laag uitgesneden truitje aan. Het lijkt wel alsof ze 't erom doet, verdomme.

‘Drink je (ik heb een glas van tafel genomen en houd dat voor het open raam) een glaasje mee?’ Wat klinkt dat lullig.

‘Er zit nog genoeg in’ (ik heb de Bokmaffles van tafel genomen en hou die voor het open raam). Ze lacht en gaat af. Ik zet de fles aan mijn mond. Onder het drinken staar ik onafgebroken naar de lege keuken. Ik buk om het op te rapen (het glas, ik heb het glas van tafel gestoten) en stoot mijn hoofd tegen de tafel. Ik struikel over het snoer van de bandrecorder. Ik blijf liggen waar ik gestruikeld ben. Het bandje loopt af. De rechterspoel komt vrij en begint als een gek in het rond te slingeren.’

Het is de dato 18 maart 2017 precies vijftienvintig jaar geleden dat Cornelis Bastiaan Vaandrager het tijdelijke voor het eeuwige verwisselde.

Mogen zijn woorden ons eeuwig ontroeren en bekoren.

Amsterdam, 18 maart 2017

Oscar van Gelderen, uitgever

Het klokje van zeven uur

Mijn vader heeft 'm na de bevrijding meegebracht uit Hamburg, 'als die voering vertellen kon'.

Die voering: smoezelige schapenwol, een capuchon, kille drukknopen. Vlekken die mijn moeder er niet uit kan krijgen, al wast ze 'm nog zo vaak. Roestbruine vlekken, soldatenbloed. Bij het uitpakken van koffers en plunjezakken heeft mijn vader de voering om mijn schouders gehangen. Ik beschouw de voering als een heilig gewaad, mijn kostbaarste bezit. Mijn moeder verbiedt het, anders zou ik er de hele dag mee rondsjouwen en er 's nachts onder slapen.

De voering hangt tot op mijn tenen. Ik loop er statig mee door de kamer (schrijden). Eén arm op de borst gedrukt, half onder de voering, Napoleon. Ogen omhoog, bijna alleen het wit is te zien, Napoleon. Ik heb er enorm succes mee als er mensen op bezoek zijn. Ik ga rond met mijn spaarvarken. Ik wil voering en spaarvarken ook graag meenemen als we ergens op visite gaan. Maar mijn ouders willen het niet hebben. Vooral mijn moeder niet, mijn vader kan het, geloof ik, niet zoveel schelen.

Ik heb een oude keukenstoel meegesleept naar de gang, en een mes uit de keukenla. Ik zit schrijlings op de stoel, met de leuning voor me. Ik trek de voering wat strakker aan, ik klem het mes tussen mijn tanden. Ik klets op de zijkant van de stoel die heen en weer wiebelt. Hij geeft gemakkelijk mee, hij zit wankel in elkaar. Ik kom langzaam vooruit, ik maak klakkende geluiden tussen mijn tanden door.

Mijn moeder moet naar de wc. Ze tilt me met stoel en al op, 'anders kan ik de deur niet open krijgen'. Ik heb mijn tanden

gepoetst, ik ben gewassen. Mijn haar is nog nat en zit in een scheiding. Mijn moeder zit te neuzen in de *Libelle*. Lezen doet ze niet, geloof ik. Ze slaat de bladzijden vlug om. De verandadeuren staan open, de gordijnen zijn dichtgeschoven. Ze gaan zachtjes heen en weer. ‘Het klokje van zeven uur en dus...’

Mijn vader pakt me beet bij mijn middel. Hij tilt me een eindje van de grond en draait me een halve slag om. Ik sla mijn benen om zijn nek. Ik heb alleen een onderbroek aan, en daarover de voering. Ik wring mijn hoofd tussen zijn dijen door. Hij laat me los. Langs zijn rug kijk ik omhoog naar het plafond. Het bloed zakt naar mijn hoofd, ik zie de kamer op z’n kop. Ik trommel op zijn kont, hij trommelt op mijn kont.

Constant heeft een hobbelpaard, zonder kop en zonder staart. Zo rijdt hij de kamer rond, zomaar in zijn blote Constant heeft een hobbelpaard.

De kamer is niet zo groot. Om de tafel heen lopen gaat niet, de stoelen staan er te dicht tegenaan. Mijn moeder wil niet dat we de gang op gaan, ‘als de burens het zien’.

‘Nou is het welletjes.’ Mijn vader trekt zijn handen van mij af. Hij wil mijn benen losmaken van zijn nek, maar ik houd mijn poot stijf. Mijn vader wordt kwaad. Hij trekt zijn bovenlip op, hij begint te snuiven, te sputteren, er staat spuug op zijn lippen.

Mijn moeder is net te laat. Ik graai in de stof van zijn uniformbroek, maar ik kan geen houvast krijgen. Ik kom op mijn rechterknie terecht. Ik schiet door en sla met mijn hoofd tegen de grond. Mijn moeder gilt.

Daar heb je de burens al. Ze bonzen tegen het plafond, ze rennen de trap op, ze bonzen op de deur.

Mijn moeder heeft lange haren, ze kriebelen in mijn gezicht. Ik heb het koud. Mijn vader is erbij gaan zitten in een fauteuil en zegt geen woord. De radio heeft hij afgezet.

De buurvrouw laat zich naast mijn moeder op de grond zakken. Mijn vader is opgestaan en pakt haar hardhandig beet en duwt haar

de gang op en gooit de deur met een smak dicht. Hij strekt zijn arm uit, hij wil me op mijn donder geven. Nee, toch niet, hij gaat weer zitten. Ik heb een bult op mijn voorhoofd, 'heb je verder geen pijn?' Mijn knie, 'mijn knie doet pijn'. Mijn moeder tilt me op. Ze trekt mijn onderbroek recht en zet me in een stoel. Mijn vader trekt de voering van mijn schouders. Hij gaat de veranda op, stopt hij de voering in de vuilnisbak? Blijft hij daarom zo lang weg? De vuilnisbak zit hartstikke vol. Het deksel gaat er haast niet meer op. Morgen komt de ratel.